

**Michel Tournier**

## **Lo nan roge**

Revirada en occitan per la còla del talhièr de lenga de l'IEO París.

---

Quand Lucien Gagneron aguèt vint-e-cinc ans, deguèt renonciar lo còr crebat a l'espèr de jamai despassar los cent vint-e-cinc centimètres qu'aviá atenches n'i aviá uèch ans ja. Li demorèt pas mai d'aquel moment que lo recors de las sabatas especialas dont las sòlas compensadas li fasián ganhar los dètz centimètres que l'alçavan de la condicion de nan a la d'òme pichon. Son adolescència e son jovent que s'escafavan d'an en an revelavan un adult trace qu'inspirava la trufariá e lo mesprètz dins los moments piègers, la pietat dins los mens marrits, pas jamai lo respècte o la crenta malgrat la situacion envejable qu'ocupava dins los burèus d'un important avocat parisenc.

S'èra especialisat dins los afars de divòrci e, coma podiá pas soscar el al maridatge, metiá una ardor venjaira a rompre lo dels autres. Es aital qu'aguèt un jorn la visita de Dòna Edith Watson. Enriquida per un primièr maridatge amb un American, aquela anciana cantaira d'operà aviá esposat apuèi un mèstre banhaire niçard plan mai jove qu'ela. Èra aquesta segonda union que desirava desfar ara, e a través los grèuges multiples e confuses que fasiá valer a l'encontra de Bob, Lucien subodorava de secrets e de vergonhas que fasián mai que de l'interessar. Se sentiá concernit pel naufragi d'aquel coble, mai encara benlèu dempuèi qu'aviá pogut veire Bob. Èra un dròlle colossal de la cara doça e nindia, una dròlla atletica, se pensèt Lucien, que deviá èsser per las platjas un polit fruch pulpós e daurat, bon per excitar tota mena d'apetits.

Lucien se pretendiá letraferit e s'atissava a esmerar las letras d'injúrias que los cobles devon escambiar d'après los tèrmes de la lei francesa per se poder separar amistosament. Aqueste còp se subrepassèt, e Bob foguèt espantat de la bassesa e de la violéncia de las letras escalonadas sus unes meses que li dictèt e li faguèt signar. I mancavan solament pas de menaças de mòrt caracterizadas.

Qualque temps après, Lucien anèt a cò de la siá clienta que demorava dins un luxós duplèx a la broa del bòsc de Boulogne per li far signar de papièrs. Un escalier en viseta reünissiá l'apartament del denaut - ont encara demorava Bòb - a aquel d'enbàs qu'asornava una vasta terrassa. Es aquí que trobèt Edith Watson gaireben nuda sus una cadiera longa, enrodada de refrescaments. Lo treslús d'aquel bèl còs ambrat qu'exalava una violenta olor de femna e d'òli solar embriaguèt Lucien - e semblava embriagar la quita Edith la quala se chautava de son visitor coma de la coa d'una cerièra, que respondiá a sas questions d'una votz distracha e luèna. La calor ofegava e Lucien patissiá dins los seus vestits fosques e espesses de clèrgue de notari, encara mai que la cervesa glaçada qu'Edith l'aviá convidat a beure tanlèu qu'èra arribat l'aviá sul còp asagat de susor. Lo comble, es que li donava per subrepés l'enveja d'urinar, e se torciá coma una clapeta al cròs del transat malva de baldaquin ont s'èra enrotlat. Fin finala, demandèt d'una votz laboriosa ont èran los comuns, e Edith respondèt d'un gèst vague cap al dedins en barbotinar de mots ont destrièt sala de banhs.

La pèça semblèt immensa a Lucien. Èra tota de marbre negre amb una banhadoira que s'enfonzava dins lo sòl. I aviá d'aparelhs niquelats, de projectors, una balança de precision e subretot una profusion de miralhs que li tornavan son image segon los angles mai insolits. Pissèt, puèi s'espandiguèt dins aquela ombra fresca amb un cèrt bonur. La banhadoira, qu'aviá d'aires de trapa, de tombèl e de fòssa de sèrps, non l'atrasiá gaire, mas el virava a l'entorn del nauc encerclat de placas de veire despolit e sul qual convergissián una batariá de rages d'aiga. Car se vesia que l'ondada se podiá recebre non solament del plafon, mas tanben de fàcia, de darrièr, pels costats e mai verticalament, d'al fons del nauc. Tot un jòc de manetas permetiá de reglar los rages.



Lucien se desvestiguèt e comencèt d'amodar las projeccions d'aiga que la provenéncia, la violéncia e la temperatura lo susprenián coma d'agressions faceciosas. Puèi s'onhèt d'una escuma leugièra e perfumada que faguèt gisclar d'una bomba, e s'expausèt un bèl brieu encara a la docha multipla. S'amusava. Pel primièr còp lo seu còs èra per el quicòm mai qu'un objècte de vergonha e de repulsion. Quand sautèt del nauc sul tapís de cauchó de la sala de banhs, se trobèt de pic enrodat per un tropelat de Luciens qu'imitavan sos gèstes dins un esmarrador de miralhs. Puèi se plantèron e s'agachèron. La cara aviá indiscutiblement un aire de gravetat pro majestuosa - sobeirana, foguèt l'epitèt que se presentèt a l'esperit de Lucien - amb un front larg e rectangular, un agach fix e dominator, una boca espessa e sensuala, e mancava solament pas aquel res de molesa dins lo debàs de la cara que daissava preveire la naissença de maissas d'una impausanta noblesa. Puèi tot se gastava, que lo còl èra desmesuradament long, lo tòrs redond coma una bola, la cambas cortas e arcadas coma las d'un gorilha, e lo sèxe, enòrme, que cascadejava en flòts negres e violets fins al nivèl dels genolhs.

Caliá pasmens soscar de se tornar vestir. Lucien lancèt un agach de fasti al mont sorne e pegós de susor de sos vestits, puèi avisèt un vast penchenador de teissut-esponga que pendolava d'un cròc cromat. Lo despengèt, i s'emmantelèt al punt de desaparéisser jols seus plecs, e estudièt dins los miralhs una actitud digna e desgatjada. Se demandava se se tornariá calçar. La question èra cruciala qu'en renonciant als dètz centimètres de sas sòlas compensadas, confessava, proclamava a la fàcia d'Edith Watson qu'èra un nan e non pas un òme pichon. D'elegantas babochas de lausèrt que descubriguèt emportèron sa decision. Quand faguèt sa dintrada sus la terrassa, la longa coa que formava darrièr el lo penchenador tròp bèl li donava un aire imperial.

Las gròssas lunetas de solelh que mascavan la cara d'Edith permetián pas gaire de legir sos sentiments, e sonque son immobilitat subta, quand lo majestuós pichòt personatge se presentèt a ela e d'un saut de polida s'anèt lotjar al fons del transat de baldaquin, traiguèt son estupefaccion. Lo clèrgue de notari aviá desaparegut e aviá facha plaça a una creatura cacalassiera e espauruganta, d'una lagetat poderosa e enfachinaira, a un monstre sacrat que lo comic i ajustava una compausanta negativa, aspra, destruseira.

Es lo penchenador de Bob, marmusèt ela per dire quicòm sus un ton ont se mesclavan la protestacion e la simpla constatacion.

Ne pòdi estar tanplan, respondèt Lucien amb insoléncia.

E en apartant los pandarèls del penchenador, se daissèt limpar per tèrra coma un insècte sortís d'una flor, e escalèt del meteís vam la cadiera longa d'Edith.

Lucien èra verge. La consciéncia de son infirmitat aviá ofegats los crits de sa pubertat naissenta. Descubriguèt l'amor aquel jorn, e l'abandon de son costum de clèrgue e subretot de sas sabatas nautas, l'acceptacion de sa condicion de nan èran inseparables dins lo seu esperit d'aquela revelacion enlusernanta. De son costat Edith - que divorciava pas qu'a causa de l'insufisència del seu tròp polit marit - se maravilhava qu'un còs tan pichon e tan contrafach foguès tan formidablament armat e d'una tan deliciosa eficacitat.

Foguèt lo començament d'una ligason que l'ardor n'èra tota fisica è que l'infirmitat de Lucien i ajustava una tòca picanta de refinament un pauc vergonhós per ela, una tension patetica mesclada d'angoissa per el. D'un comun acòrdi, getèron un vel de secrèt absolut sobre las lors relacions. Sens comptar qu'Edith auriá pas agut l'estomac d'afichar en public un amant tan estranh, li aviá explicat qu'èra d'una importància decisiva pel seu procès de divòrci que sa conducha semblès irreprochabla

fins al jutjament.

Lucien menèt desenant una vida dobla. En aparéncia demorava l'òme pichon, vestit de fosc e nautament calçat que sos collègas vesían cada jorn gratussar a son burèu bèl, mas a d'una oras - irregularas, capriciosas, que determinavan de messatges telefonats codats - desapareissiá dins l'immòble del bòsc de Boulogne, montava al duplèx que n'aviá la clau, e aquí, metamorfosat en nan imperial, voluntari, piafant, desirós e desirat, sometí a la lei del plaser la femna bèla e rossèla de l'accent sofisticat que n'èra la dròga. Ela delirava jos son abraçada, e son cant d'amor que començava a l'acostumat per de tritris guturals, de rotladas espaimadas, de vocalisas repercutadas sus tres octavas, culminava sempre en voladas d'insolentariás afectuosas e brutassas. Alara apelava son amant babilòla miá, gusardon meu, gratacuol meu, consolador meu... Après l'auratge, li fasiá de discorses d'ont ressortiá qu'èra pas qu'un sèxe amb d'organs a l'entorn, un sèxe amb de pautas e, en l'apelant ara mon penjarilh, ma cencha de lubricitat, pretendiá de s'emplegar a las siás ocupacions interioras en lo portant arrapat a son costat, coma fan los moninas amb lor pichon.

El daissava dire, se daissava faire, brandolhat per sa portaira de nan, coma l'apelava en retorn, e s'amusava de veire rodar doás popas al dessús de son cap coma dos balons captius. Amb aquò tremolava de pàur de la pèrdre, e se demandava amb angoissa se lo plaser que li donava èra pro fòrt per compensar las satisfaccions mondanas que non li podiá ofrir. O sabiá per sa longa experiéncia dels divòrcis : la femna es un èsser mai social que l'òme, e pòt plenament existir sonque dins un ambient ric en relacions umanas. L'abandonariá pas un jorn per un amant prestigiós o tot simplement presentable ?

Venguèt un periòde d'inexplicable silenci. Èra dreïçat a anar al bòsc de Boulogne sonque quand Edith l'apelava. Pendent una longa setmana, ela balhèt pas cap de signe de vida. El se rosegava en silenci, puèi s'espetava dins una descarga de ràbia sul pichon personal del burèu. Jamai las letras de ruptura que dictèt a sos clients èran pas estadas tan verenosas. A la fin volguèt saber, e anèt de son sicap a cò de sa mestressa. Saupèt, e sens retard. Coma aviá dubèrta la pòrta de l'apartament amb la siá clau, s'esquilhèt dins lo vestibul. De bruches de voses li arribèron. Coneguèt sens pena Edith e Bob que semblavan dins los milhors tèrmes, e mai los pus tendres.

Lo còp èra encara mai rude qu'èra inesperat. Lo coble èra reconciliat ? Lo divòrci èra mes en question ? Per aquel retorn enrè, Lucien se sentiá non solament rebufat de la vida de sa mestressa, mas tanben renviat a sa vida d'autres còps, frustrat de la maravilhosa metamorfòsi qu'aviá cambiat lo seu destin. Foguèt submergit per un òdi murtrièr e se deguèt far violéncia per se conhar jos una laissa quand Edith e Bob sortiguèron tot en risent de la cambra e se dirigiguèron cap a la pòrta. Quand lo bruch de l'ascensor se foguèt avanit, Lucien sortiguèt de son amagatal e ganhèt coma butat per l'abitud cap a la sala de banhs. Se desvestiguèt, prenguèt una docha, puèi, plegat dins lo penchenador porpre de Bob, se seguèt sus un escabèl e, tan immobil coma una soca, esperèt.

Tres oras pus tard, la pòrta de l'apartament tustèt, e Edith dintrèt sola en cantussejant. Cridèt quicòm pels escaliers interiors - qu'aquò indicava la preséncia de Bob dins la partida superiora del duplèx. Tot en un còp dintrèt dins la sala de banh sens alucar lo lum. Lucien aviá daissat lisar lo penchenador de sus sas espatlas. D'un saut foguèt sus ela, acranat al seu costat coma a l'acostumada, mas sas doas mans poderosas coma los caisses d'un can dògol s'èran barradas sul seu còl. Edith trescambèt, puèi se reprenguèt e, facha pesuga pel seu mortal fais, avancèt de qualques passes per l'apartament. Enfin s'arrestèt, semblèt esitar, puèi s'esfondèt. Del temps qu'agonisava, Lucien la possediguèt un darrièr còp.

Aviá pas premeditat res, e pr'aquò sos actes s'encadenèron alara coma se respondián a un plan de longa amadurat. Se tornèt vestir e correguèt d'una tirada al burèu. Puèi tornèt al duplèx amb las

letras d'insultas qu'aviá dictadas a Bob, e las saquèt dins un tirador d'Edith. Enfin tornèt a seu ostal e formèt lo numèro de telefòn de Bob. La sonariá retroniguèt un bèl brieu. A la fin una votz malgraciosa e someliosa respondèt.

Assassin ! Avètz estrangolada vòstra femna ! prononcièt simplament Lucien d'una votz cambiada. Puèi repetiguèt tres còps aquela acusacion, que l'autre manifestava la mai obtusa incompreension.

Lo rèirendeman, los jornals rendián compte del fach e precisavan que lo suspècte numèro un - lo marit de la victima que las siás letras trobadas sul luòc del crim daissavan pas cap de dobte sus sas intencions - aviá escapat, mas que son arrestacion non podiá pas tardar.

Lucien se dissimulava dins son personatge de clèrgue desgraciat, omenòt dolent e trufat, mas lo sovenir del superòme qu'èra estat en renonciar als dètz centimètres que sas sabatas especialas apondián a sa talha quitava pas de lo trevar. Perqu'aviá agut enfin lo coratge de sa monstrositat, aviá seducha una femna. Ela l'aviá traït. El l'aviá tuada, e lo seu rival, lo marit, doblat d'un òme ridiculament bèl, èra percaçat per totas las polícias ! La siá vida èra un cap d'òbra, e èra pres per moments d'una jòia vertiginosa en pensant que li sufiriá de se descalçar per devenir çò qu'èra en realitat : un òme a despart, superior a la cacibralha giganta, irresistible seductor e tuaire infalhible ! Tot son malastre dels ans passats èra d'aver refusada l'eleccion redobtabla qu'èra lo seu destin. Aviá recuolat coardament al lental del nanisme, coma pel parguial d'un temple. A la fin aviá gausat de darcar lo pas. La febla diferéncia quantitativa qu'aviá acceptada en renonçant a sas sabatas de sòlas compensadas dins la sala de banhs d'Edith aviá aguda per consequéncia una metamorfòsi qualitativa radicala : l'orribla qualitat de nan l'aviá investit e aviá fach d'el un monstre sagrat. Dins la grisalha del burèu ont se passava las jornadas, de sòmis de despotisme lo visitavan. Aviá legit per asard un document sus Ravensbrück, Birkenau, los camps de concentracion nazis reservats a las femnas. Se'n vesia lo comandant, lo governador, menant d'un foet immens de vastes tropèls de femnas nudas e feridas - e èra pas rar que las dactilografas aguèssen la suspresa de l'ausir proferir de rugiments.

Mas lo secrèt de sa novèla dignitat li pesava. Se'n seriá volgut vestir a la fàcia del mond. Somiava d'una consecracion evidenta, publica, esclatanta, proclamada davant una multitud en extasi. Comandèt al sartre que li fasiá sos vestits una mena d'ensemble motlant roge fosc qu'embotissián sos muscles e son sèxe. Tornat del burèu, se despolhava de sa liurèa de clergon, preniá una docha e revestissiá çò qu'apelava de per el la siá tenguda de vèspre que l'adornava d'un mocador de seda malva estrechament nosat a l'entorn de son long còl, a la faïçon dels arlòts d'autres còps. Puèi, calçat d'unes mocassins de sòlas primas e flexiblas, s'esquilhava defòra. Aviá descubèrt lo confòrt superior que li assegurava la siá talha. Passava lo cap naut jos las pòrtas mai bassas. Se podiá téner drech dins las veituras mai pichonas. Totes los sètis èran per el de nises espacioses. Los veires e las escudèlas dels cafès li ofrissián de porcions d'ògre. En tota circumstància, nadava dins l'abondància. Plan lèu mesurèt la fòrça colossala acumulada dins sos muscles. Foguèt lèu conegut dins d'unes endreches ont los abituats lo convidavan a beure amb eles. S'ajocava d'un saut suls nauts escabèls dels bars e se podiá quilhar subre las mans, sas cortas cambas crosadas en l'aire coma dos brases. Una nuèch, un client qu'aviá begut de tròp l'insolentèt. Lucien lo getèt per tèrra en li torcent un turmèl, puèi drech sus el, se metèt a li sonsir lo morre amb una ràbia qu'espauriguèt los testimònis. Lo meteis jorn una prostituïda i s'ofriguèt per pas res, per curiositat, per çò que l'espectacle de la siá fòrça l'aviá excitada. A partir d'alara los òmes aguèron páur del nan roge, las femnas obesiguèron a l'escura fascinacion qu'emanava d'el. La siá vision de la societat evoluiguèt. Èra lo centre imbranlable d'un guirgoste d'aucèls cambaruts febles e racaires que trescambavan sus lors canas e avián per ofrir a lors companhas sonque de sèxes de oistitís.

Mas aquela renomnada limitada deviá pas èsser qu'un preludi. Un ser, dins un bar de Pigalle,

mentre veniá de ganhar un pari en estripant en dos un jòc de cinquanta doás cartas de jogar, foguèt abordat per un òme de la cara maurèla, del cabèl negre e frisat, e que las siás mans s'adornavan de diamants. Se presentèt : Signor Silvio d'Urbino, director del circ d'Urbino que lo capitèl s'arborava per la setmana a la Porte Dorée. Lo nan roge acceptariá de dintrar dins sa tropa ? Lucien atirèt a el una garrafa de cristal amb l'intencion de la far volar a tèsses sul cap de l'insolent. Puèi se ravisèt. Son imaginacion veniá de li representar un vast cratèr ont los caps dels espectators s'apinhavan coma de grans de caviar e s'estatjavan a l'entorn d'una pista violentament esclarada. D'al cratèr una ovacion poderosa, contunha, interminabla salivava sus un personatge minuscule, vestit de roge, quilhat sol al mièg de la pista. Acceptèt.

Los primièrs meses, Lucien se contentèt d'esgaiar los tempses mòrts de l'espectacle. Corriá per la banqueta circulara que cencha la pista, s'entravava dins los accessòris, fugiá amb de crits aguts quand un dels òmes de pista exasperats lo menaçava. Finalament se daissava prene dins los plecs del grand tapís dels acrobatas, e los òmes l'emportavan - bòça gròssa al mièg del tendolet enrotlat - sens mai de ceremonia.

Los rires que fasiá fusar dels gradins l'exaltavan allòc de lo ferir. Èra pas lo rire concrèt, salvatge, individual qu'èra estat la siá terror abans la siá metamorfòsi. Èra un rire estilísat, estetic, ceremoniós, collectiu, vertadièra declaracion d'amor plena de deferéncia de la multitud feme a l'artista que la subjuga. D'alhors aquel rire se cambiava en aplaudiments quand Lucien tornava paréisser per la pista, coma lo plomb de l'alquimista vira a l'aur al fons del crusèl.

Mas Lucien s'lassèt d'aqueles menuts torns de palhassa qu'èran pas qu'exercicis e palponejadisses. Un ser, sos camaradas lo veguèron s'estujar dins una mena de salopeta de matèria plastica ròsa que figurava una man giganta. Al cap, a cada braç, a cada camba correspondiá un det acabat per una onglas. Lo tòrs èra la palma, e darrièr saliá la mòrsa d'un ponhet copat. L'enòrme e engendable organ tornejava en s'apiejant successivament sus cadun de sos dets, se pausava sul seu ponhet, se crispava cap als projectors, corriá amb una velocitat de cachavièlha, e quitament arrapava las escalas, tornejava agafat per una falanja a l'entorn d'una barra fixa o d'un trapèsi. Los enfants udolavan de rire, las femnas avián la garganta sarrada tanlèu qu'abroava aquela immensa aranha de carn ròsa. La premsa del mond entièr parlèt de la dintrada de la man giganta.

Aquela glòria comblava pas Lucien. Esprovava lo sentiment d'un manca, d'un inacabament. Esperava - sens impaciéncia, amb fisança - quicòm benlèu, qualqu'un mai probablament.

Lo circ d'Urbino virava n'i aviá cinc meses ja quand despleguèt sas telas a Niça. I deviá demorar una setmana e passar la frontièra per tornar a la patria italiana siá. La vesprada del tresen jorn èra estada brillhanta e la dintrada de la man giganta aviá fach un malastre. Lucien s'èra desmaquilhat e se repausava dins sa luxosa caravana que i aviá drech dempuèi son grand succès, quand ausiguèt picar doçament per una fenèstra. Escantiguèt e se sarrèt de las cortinas de volants que bordavan un rectangle de palle lum. Una nauta e massisa siloeta fasiá una ombra sul cèl fosforescent. Lucien entredubriguèt la fenèstra.

Qual sèt ?

- Voldriá parlar al Sénher Gagneron.

- Mas qual sèt ?

- Soi ieu, lo Bob.

letras d'insultas qu'aviá dictadas a Bob, e las saquèt dins un tirador d'Edith. Enfin tornèt a seu ostal e formèt lo numèro de telefòn de Bob. La sonariá retroniguèt un bèl brieu. A la fin una votz malgraciòsa e somelhosa respondèt.

Assassin ! Avètz estrangolada vòstra femna ! prononcièt simplament Lucien d'una votz cambiada. Puèi repetiguèt tres còps aquela acusacion, que l'autre manifestava la mai obtusa incompreension.

Lo rèirendeman, los jornals rendián compte del fach e precisavan que lo suspècte numèro un - lo marit de la victima que las siás letras trobadas sul luòc del crim daissavan pas cap de dobte sus sas intencions - aviá escapat, mas que son arrestacion non podiá pas tardar.

Lucien se dissimulava dins son personatge de clèrgue desgraciat, omenòt dolent e trufat, mas lo sovenir del superòme qu'èra estat en renonciar als dètz centimètres que sas sabatas especialas apondián a sa talha quitava pas de lo trevar. Perqu'aviá agut enfin lo coratge de sa monstrositat, aviá seducha una femna. Ela l'aviá traït. El l'aviá tuada, e lo seu rival, lo marit, doblat d'un òme ridiculament bèl, èra percaçat per totas las polícias ! La siá vida èra un cap d'òbra, e èra pres per moments d'una jòia vertiginosa en pensant que li sufiriá de se descalçar per devenir çò qu'èra en realitat : un òme a despart, superior a la cacibralha giganta, irresistible seductor e tuaire infalhible ! Tot son malastre dels ans passats èra d'aver refusada l'eleccion redobtabla qu'èra lo seu destin. Aviá recuolat coardament al lental del nanisme, coma pel parguial d'un temple. A la fin aviá gausat de darcar lo pas. La febla diferéncia quantitativa qu'aviá acceptada en renonçant a sas sabatas de sòlas compensadas dins la sala de banhs d'Edith aviá aguda per consequéncia una metamorfòsi qualitativa radicala : l'orribla qualitat de nan l'aviá investit e aviá fach d'el un monstre sagrat. Dins la grisalha del burèu ont se passava las jornadas, de sòmis de despotisme lo visitavan. Aviá legit per asard un document sus Ravensbrück, Birkenau, los camps de concentracion nazis reservats a las femnas. Se'n vesí lo comandant, lo governador, menant d'un foet immens de vastes tropèls de femnas nudas e feridas - e èra pas rar que las dactilografas aguèssen la suspresa de l'ausir proferir de rugiments.

Mas lo secrèt de sa novèla dignitat li pesava. Se'n seriá volgut vestir a la fàcia del mond. Somiava d'una consecracion evidenta, publica, esclatanta, proclamada davant una multitud en extasi. Comandèt al sartre que li fasiá sos vestits una mena d'ensemble motlant roge fosc qu'embotissián sos muscles e son sèxe. Tornat del burèu, se despolhava de sa liurèa de clergon, preniá una docha e revestissiá çò qu'apelava de per el la siá tenguda de vèspre que l'adornava d'un mocador de seda malva estrechament nosat a l'entorn de son long còl, a la faïçon dels arlòts d'autres còps. Puèi, calçat d'unes mocassins de sòlas primas e flexiblas, s'esquilhava defòra. Aviá descubèrt lo confòrt superior que li assegurava la siá talha. Passava lo cap naut jos las pòrtas mai bassas. Se podiá téner drech dins las veituras mai pichonas. Totes los sètis èran per el de nises espacioses. Los veires e las escudèlas dels cafès li ofrissián de porcions d'ògre. En tota circumstància, nadava dins l'abondància. Plan lèu mesurèt la fòrça colossala acumulada dins sos muscles. Foguèt lèu conegut dins d'unes endreches ont los abituats lo convidavan a beure amb eles. S'ajocava d'un saut suls nauts escabèls dels bars e se podiá quilhar subre las mans, sas cortas cambas crosadas en l'aire coma dos braces. Una nuèch, un client qu'aviá begut de tròp l'insolentèt. Lucien lo getèt per tèrra en li torcent un turmèl, puèi drech sus el, se metèt a li sonsir lo morre amb una ràbia qu'espauriguèt los testimònis. Lo meteís jorn una prostituïda i s'ofriguèt per pas res, per curiositat, per çò que l'espectacle de la siá fòrça l'aviá excitada. A partir d'alara los òmes aguèron páur del nan roge, las femnas obesiguèron a l'escura fascinacion qu'emanava d'el. La siá vision de la societat evoluiguèt. Èra lo centre imbranlable d'un guirgoste d'aucèls cambaruts febles e racaires que trescambavan sus lors canas e avián per ofrir a lors companhas sonque de sèxes de oistitís.

Mas aquela renomnada limitada deviá pas èsser qu'un preludí. Un ser, dins un bar de Pigalle,

mentre veniá de ganhar un pari en estripant en dos un jòc de cinquanta doás cartas de jogar, foguèt abordat per un òme de la cara maurèla, del cabèl negre e frisat, e que las siás mans s'adornavan de diamants. Se presentèt : Signor Silvio d'Urbino, director del circ d'Urbino que lo capitèl s'arborava per la setmana a la Porte Dorée. Lo nan roge acceptariá de dintrar dins sa tropa ? Lucien atirèt a el una garrafa de cristal amb l'intencion de la far volar a tèsses sul cap de l'insolent. Puèi se ravisèt. Son imaginacion veniá de li representar un vast cratèr ont los caps dels espectators s'apinhavan coma de grans de caviar e s'estatjavan a l'entorn d'una pista violentament esclarada. D'al cratèr una ovacion poderosa, contunha, interminabla salivava sus un personatge minúscul, vestit de roge, quilhat sol al mièg de la pista. Acceptèt.

Los primièrs meses, Lucien se contentèt d'esgaiar los tempses mòrts de l'espectacle. Corriá per la banqueta circulara que cencha la pista, s'entravava dins los accessoris, fugiá amb de crits aguts quand un dels òmes de pista exasperats lo menaçava. Finalament se daissava prene dins los plecs del grand tapís dels acrobatas, e los òmes l'emportavan - bòça gròssa al mièg del tendolet enrotlat - sens mai de cerimonia.

Los rires que fasiá fusar dels gradins l'exaltavan allòc de lo ferir. Èra pas lo rire concrèt, salvatge, individual qu'èra estat la siá terror abans la siá metamorfòsi. Èra un rire estilísat, estetic, ceremoniós, collectiu, vertadièra declaracion d'amor plena de deferéncia de la multitud feme a l'artista que la subjuga. D'alhors aquel rire se cambiava en aplaudiments quand Lucien tornava paréisser per la pista, coma lo plomb de l'alquimista vira a l'aur al fons del crusèl.

Mas Lucien s'lassèt d'aqueles menuts torns de palhassa qu'èran pas qu'exercicis e palponejadisses. Un ser, sos camaradas lo veguèron s'estujar dins una mena de salopeta de matèria plastica ròsa que figurava una man giganta. Al cap, a cada braç, a cada camba correspondiá un det acabat per una onglá. Lo tòrs èra la palma, e darrièr saliá la mòrsa d'un ponhet copat. L'enòrme e engerdable organ tornejava en s'apiejant successivament sus cadun de sos dets, se pausava sul seu ponhet, se crispava cap als projectors, corriá amb una velocitat de cachavièlha, e quitament arrapava las escalas, tornejava agafat per una falanja a l'entorn d'una barra fixa o d'un trapèsi. Los enfants udolavan de rire, las femnas avián la garganta sarrada tanlèu qu'abroava aquela immensa aranha de carn ròsa. La premsa del mond entièr parlèt de la dintrada de la man giganta.

Aquela glòria comblava pas Lucien. Esprovava lo sentiment d'un manca, d'un inacabament. Esperava - sens impaciéncia, amb fisança - quicòm benlèu, qualqu'un mai probablament.

Lo circ d'Urbino virava n'i aviá cinc meses ja quand despleguèt sas telas a Niça. I deviá demorar una setmana e passar la frontièra per tornar a la patria italiana siá. La vesprada del tresen jorn èra estada brilhanta e la dintrada de la man giganta aviá fach un malastre. Lucien s'èra desmaquilhat e se repausava dins sa luxosa caravana que i aviá drech dempuèi son grand succès, quand ausiguèt picar doçament per una fenèstra. Escantiguèt e se sarrèt de las cortinas de volants que bordavan un rectangle de palle lum. Una nauta e massisa siloeta fasiá una ombra sul cèl fosforescent. Lucien entredubriguèt la fenèstra.

Qual sètz ?

- Voldriá parlar al Sénher Gagneron.

- Mas qual sètz ?

- Soi ieu, lo Bob.

Lucien se deguèt sèire, segat per l'emocion. Sabiá ara çò qu'esperava, qual èra vengut cercar a Niça. Èra a una mena de rendètz-vos qu'aviá obesit, un rendètz-vos amb Edith Watson. Faguèt dintrar Bob, e la massa esquerriera de l'esquiaire d'aiga encombrèt còpsec l'estrech abitacle que Lucien i aviá pr'aquò totes sos aises. Mespresèt un còp de mai totes los cambaruts que son pas a lor justa plaça enlòc.

Bob s'expliquèt a mièja-votz. Dempuèi la mòrt d'Edith, menava una vida tracada dins los galatasses cremats pel solelh, dins las cavas susantas d'umiditat, noirit coma una bèstia per sa maire e un amic. Èra obsedit per la temptacion de se liurar a la polícia, mas la sola perspectiva de la detencion preventiva l'englasiava, e mai que tot i aviá aquelas maldichas letras de ruptura, plenas de menaças de mòrt, qu'agreujavan lo seu dorsier. Justament aquelas letras, Lucien podíá testimoniar qu'èra el que las aviá dictadas a Bob en vista del divòrci, e que las menaças que contenían èran fictivas, purament convencionals.

Lucien gausissíá de son omnipoténcia sul gigant de cara de dròlla. Enrotlat al cròs de son nis de coissins, se doliá simplement de fumar pas - una pipa singularament - qu'alara auriá pres abans de respondre un temps infinit a la netejar, puèi a la borrar, enfin a l'alucar dins totes las règlas de l'art. A falta de pipa, barrèt los uèlhs e s'acordèt una bona minuta de reflexion voluptuosa, sorisenta, bodista.

La polícia vos cerca, çò diguèt fin finala. Lo meu dever seriá de vos denonciar. Vau soscar a çò que farai per vos. Mas me cal una pròva de fisança totala, cèga. Alara, es plan simple, ganhatz lo vòstre amagatal. Deman, a la meteissa ora, tornatz. I aurà pas de ratièra. Aquò serà la pròva que podètz aver fisança amb ieu. Un pacte nos unirà alara. Sètz sempre liure de tornar pas.

L'endeman Bob èra aquí.

Comptetz pas sul meu testimoniatge, li diguèt Lucien. Mas ai quicòm de melhor a vos ofrir. Deman passat passarem en Itàlia. Vos preni amb ieu.

Bob s'agenolhèt dins la caravana e li baisèt las mans.

Foguèt un jòc per Lucien de lo rescondre dins lo seu lièch per li far passar la frontièra. Li impausèt de demorar claus pendent las etapas del circ a San Remo, Imperia e Savone. Esperèt Gèna per lo presentar al Signor d'Urbino coma un amic rescontrat per còp d'astre dins la molonada e amb lo qual se propausava de montar una novèla dintrada. De pic se metèron al trabalh.

Res que lor enòrma diferéncia de talha suggerissíá de numèros classics. Mimèron aital lo combat de Dàvid e Goliat que Lucien i aviá apondut un final de la siá invencion. Un còp lo gigant esfondut, lo seu venceire lo conflava amb una pompa de bicicleta. D'aquel moment èra un paquidèrm obés, domde e mofle, mòl, que redolava de sus un costat sus l'autre, que lo nan menava e malmenava. Se'n serviá a diversès usatges, matalàs pneumatic per far un sòm, trampolin elastic per tal de sautar cap als cordatges, punching ball. E tostemps lo colòs èra escarnit e rossat per un minuscule adversari. Enfin Lucien s'ajocava a cavalon sul seu còl e enfilava un immens mantèl qu'acaptava Bob fins als turmèls. E deambulavan aital, devenguts un sol òme de dos mètres cinquanta d'alçada, Bob rendut cèc, aniquilat pel mantèl, Lucien ajocat al denaut, imperiós e rabiós.

Foguèt en tornar trobar la granda tradicion del clown blanc e de l'august que lor dintrada prenguèt un biaís definitiu e coronèt lo triomf de Lucien. Lo clown blanc maquillat, pimpat, calçat d'escarpins, los pompilhs arquejats dins de debasses de seda aviá un còp èra tenguda sol la pista, esbleugissent d'esperit e d'elegància. Mas aviá aguda l'imprudéncia de cercar un repossador per



metre en valor sa beutat e son esclat, e l'august cacalassaire e grossièr, de la gaunha de bandarri - inventat amb aquela fin - l'aviá pauc a pauc suplantat. Lucien prolonguèt aquela evolucion en fasant de son tròp refinat partenari la siá causa e lo seu patiràs. Pr'aquò res èra pas tròp polit per Bob. Lo nan lo cofèt d'una perruca platinada, ajustèt al seu costum un flòc de ribans, de brodariás, de dentèlas, de gard de cicne. Finalament, emportat per la logica del seu numèro, imaginèt lo maridatge grotèsc, sus la marcha noviala de Mendelssohn jogada al trombòn, d'aquela immensa jove tota de nèu atindada amb lo minuscul grapald roge que sautava en coarnant als pandarèls de la siá rauba. A la fin del numèro, fasiá un saut de can e centurava de sas cortas cambas lo seu partenari que l'emportava aital dins las colissas jos una tronissada d'aplaudiments.

Aquel saut final disturbava prigondament Lucien perque li remembrava dins un vertige dolorós e voluptuós l'abraçada qu'aviá tuada Edith Watson. Èran pas units, Bob e el, per lor amor de l'anciana cantatritz ? Lucien parlava d'ela lo ser amb Bob, puèi, obsedit pel seu recòrd, finiguèt que la confondèt amb lo seu companh, e coma li importava mai encara de sometre e d'umiliar los cambaruts que de lor prene lors femnas, ne venguèt una nuèch, cada nuèch, a retrobar son ancian rival, al pè de la caravana ont jasiá, per lo possedir coma una feme.

Pus tard, lo tèma imperial, escapolat pel penchenador porpre de Bob, tornèt prene possession d'el. Res non èra mai confòrme a la tradicion del clown que de far evoluir l'august - lo quite nom o suggerissiá - cap a una parodia de l'emperaire roman. Lucien se pleguèt dins una tunica roja que daissava nusas sas cuèissas tòrtas e musculosas. Portava glasi, colar barbar e corona de ròsas. Èra pas pus l'august, èra lo Neron, lo gag-Neron, coma diguèt un jorn d'Urbino totjorn en quista d'eslogans e de tèxtes d'aficha. Per quant a Bob, devenguèt tot naturalament Agripina. Que Neron aguès facha assassinar la siá maire après l'aver aguda coma primièra mestressa, aiçò semblava de bon auguri a Lucien (Lucius Nero) que, coma trobava pas sa plaça demest los modèls onèstes e corrents, s'inspirava volontièr de las grandiosas turpituds de l'Antiquitat. Li plasiá que sa vida prenguès la forma d'una caricatura dels mors cambaruts, nauta en colors, esposcada de sang e d'espèrme.

Çò que me pòrta pena, diguèt una nuèch en tornant al seu liechon, es que, per tant que fagam, aurem pas de nene jamai.

Aquela reflexion pesava cèrtas lo seu pes de cinisme brutal, mas n'èra pasmens inspirada per una descubèrta recenta qu'anava marcar una virada decisiva dins sa destinada. Avia remarcat que se las adulacions del public ordinari èran sens influéncia notabla sus la bola d'òdi que pesava fòrt e dur dins lo seu pitre, qualque còp çaquela una alenada tèbia semblava li venir dels gradins e singularament de la cima dels gradins, dels darrièrs bancs que se pèdon dins l'ombra del capitèl. Aquela alenada que lo tocava, l'esmoviá, lo benessiciá, a partir d'alara n'espriet apassionadament l'aparicion, e cerquèt de destriar las de las representacions ont se manifestava. E justament, èra totjorn en matinada, lo dijòus de preferéncia, jorn que d'aquel temps los enfants anavan pas a l'escòla.

Voldriá, çò diguèt un ser a d'Urbino, qu'un còp per setmana almens s'interdiguès la dintrada del circ a tota persona qu'aguès mai de dotze ans.

Lo director se mostrèt plan susprés d'aquela exigéncia, mas respectava las tintainas de las vedètas que l'engenh inventiu s'èra manifestat per d'innovacions fruchosas e espectacularas.

Poiriam començar lo 24 de desembre, velha de Nadal, çò precisèt lo nan roge.

L'escasença èra tant prèpa e la menaça del manca a ganhar tan precisa qu'Urbino comencèt de se

desalbirar :

Mas perquè, mon car mèstre, mas quina idèa, mens de dotze ans, mas que vòl dire aquò ?

Lucien sentiguèt un còp de mai sa vièlha colèra asirosa que lo preniá, e s'avancèt menaçant cap al seu director :

Aquò vòl dire que per un còp aurai un public de ma talha ! Comprenètz, non ? Vòli pas un cambarut, pas un sol !

- Mas, mas, mas, balbusegèt d'Urbino, se defendèm la dintrada als adults e als adolescents, aquò nos costarà plan car !

La responsa de Lucien, de costuma furiosament aspre sus la question dels ganhs, lo clavelèt d'estonament :

Pagarai ! talhèt. Farem calcular lo manca a ganhar pel caissièr, e dedurretz aquela soma de mos honoraris. D'alhors, per la matinada del 24 de desembre, es plan simple, crompi totas las plaças. La dintrada serà gratuïta... pels drollets.

Aquela representacion de Nadal demorèt memorabla dins l'istòria de la pista. Los enfants afluiguèron de plusors lègas a l'entorn, d'a vegadas per autocarris entièrs, qu'avián alertadas las escòlas, los ostals de correccion e los ostals d'orfanèls. D'unas mamàs rebutadas a las dintradas aguèron l'idèa d'estacar los lors ensemble per que los pichinèls se perdèssen pas, e se veguèron de cordadas de cinc, sièis e mai sèt fraires e sòres escalar los gradins.

Que foguèt lo numèro del nan roge aquel jorn, deguns o sap pas car i aguèt pas mai testimònis que los enfants, e lor faguèt jurar lo secret. A la fin de l'espectacle, li faguèron una ovacion formidabla, e el, plantat dins lo ressum sobre sas cambas imbranlablas, los uèlhs tancats de bonur, se daissèt submergir per aquel auratge de tendresa, per aquela tempèsta de doçor que lo lavava de son amarum, l'inocentava, l'illuminava. Puèi los enfants per milièrs envasiguèron la pista, l'enrodèron d'un flòt tumultuós e caressaire, lo portèron en triomf amb de cants.

Darrièr las cortinas rojas e aur de la dintrada dels estables, las escudièras, lo domdaire, los prestidigitators chineses, la trapesista volanta, los jonglaires nepaleses, e tras eles la nauta e grotesca siloeta d'Agripina, totes recuolavan, s'esfaçavan, estonats per aquel imne salvatge.

Daissem-lo, çò lor diguèt d'Urbino. Es amb los seus, es festejat pel seu pòble. Pel primièr còp de la siá vida benlèu, es pas pus sol. Per ieu, teni mon eslogan : Lucius Gag-Neron, l'emperaire dels enfants. Vesi ja mon aficha, lo Nan roge en tòga amb son glasi e sa corona, e la multitud, la multitud immensa dels pichons ont n'i a pas un sol que lo despasse d'un centimètre ! Mas quina matinada, amics, quina matinada !

---

[Talhièr de lengal Index| Presentacion de l'IEO]